

Muzejska i galerijska pedagogija u radu sa djecom predškolskog uzrasta

Rašin, Nicole

Undergraduate thesis / Završni rad

2018

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Pula / Sveučilište Jurja Dobrile u Puli**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:137:090039>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-11-22**

Repository / Repozitorij:

[Digital Repository Juraj Dobrila University of Pula](#)

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli
Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti

NICOLE RAŠIN

**MUZEJSKA I GALERIJSKA PEDAGOGIJA U RADU S DJECOM
PREDŠKOLSKOG UZRASTA**

Završni rad

Pula, lipanj 2018.

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli
Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti

NICOLE RAŠIN

**MUZEJSKA I GALERIJSKA PEDAGOGIJA U RADU S DJECOM
PREDŠKOLSKOG UZRASTA**

Završni rad

JMBAG: 0303040802, izvanredna studentica

Studijski smjer: Izvanredni preddiplomski stručni studij Predškolski odgoj

Predmet: Metodika likovne kulture II

Znanstveno područje: Umjetničko područje

Znanstveno polje: Likovne umjetnosti

Znanstvena grana: Likovna pedagogija

Mentorica: doc. art. Aleksandra Rotar

Pula, lipanj 2018.

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

Ja, dolje potpisana **Nicole Rašin**, kandidatica za prvostupnicu odgojitelja predškolske djece ovime izjavljujem da je ovaj Završni rad rezultat isključivo mojeg vlastitog rada, da se temelji na mojim istraživanjima te da se oslanja na objavljenu literaturu kao što to pokazuju korištene bilješke i bibliografija. Izjavljujem da ni jedan dio Završnog rada nije napisan na nedozvoljen način, odnosno da je prepisan iz kojega necitiranog rada, te da ikoji dio rada krši bilo čija autorska prava. Izjavljujem, također, da nijedan dio rada nije iskorišten za koji drugi rad pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili radnoj ustanovi.

Studentica

U Puli, _____, _____ godine

IZJAVA o korištenju autorskog djela

Ja, **Nicole Rašin** dajem odobrenje Sveučilištu Jurja Dobrile u Puli, kao nositelju prava iskorištavanja, da moj završni rad pod nazivom:

Muzejska i galerijska pedagogija u radu s djecom predškolskog uzrasta

koristi na način da gore navedeno autorsko djelo, kao cjeloviti tekst trajno objavi u javnoj internetskoj bazi Sveučilišne knjižnice Sveučilišta Jurja Dobrile u Puli te kopira u javnu internetsku bazu završnih radova Nacionalne i sveučilišne knjižnice (stavljanje na raspolaganje javnosti), sve u skladu s Zakonom o autorskom pravu i drugim srodnim pravima i dobrom akademskom praksom, a radi promicanja otvorenoga, slobodnoga pristupa znanstvenim informacijama.

Za korištenje autorskog djela na gore navedeni način ne potražujem naknadu.

U Puli, _____ (datum)

Potpis

Sadržaj:

Uvod.....	1
1. Počeci muzejske pedagogije u Puli.....	2
2. Oblici suradnje kulturnih institucija i predškolskih ustanova.....	3
2.1. Muzejska publikacija za djecu i mlade.....	4
3. Realizacije projekta u vrtiću i postav izložbe u galeriji muzeja.....	5
4. Lutka Kravatko – galerijski pedagog.....	6
5. „Marta“ u Hrvatskom društvu likovnih umjetnika Istre u Puli.....	8
6. Povijest Muzeja grada Umaga.....	9
6.1. Muzej grada Umaga.....	10
7. Izložba „Umaško vino – od amfore do terana”.....	11
7.1. Vinova loza kroz povijest.....	12
7.2. Bolesti vinove loze.....	13
7.3. Uzgoj vinove loze danas.....	14
7.4. Grožđe je važan prehrambeni artikl.....	16
7.5. Nastanak produkta vinove loze.....	17
7.6. Trgovina produktima vinove loze.....	18
7.7. Konzumacija produkata vinove loze.....	19
7.8. Proizvodnja produkata vinove loze.....	21
7.9. Aktivnosti za djecu predškolskog uzrasta.....	27
8. Priprava za izvođenje likovne aktivnosti u Muzeju grada Umaga.....	28
8.1. Zapažanja nakon aktivnosti.....	32
9. Domaći i strani turisti u Muzeju grada Umaga.....	39
Zaključak.....	42
Sažetak, Summary.....	43
Literatura.....	44
Popis reprodukcija fotografija.....	46

Uvod

Završila sam četverogodišnju Srednju školu „Vladimir Gortan“ u Bujama, smjer hotelijersko-turističkog tehničara. Nakon toga odlučila sam upisati Sveučilište Jurja Dobrile u Puli, studij Predškolski odgoj. Ovaj sam studij odabrala zato što volim djecu i želim svoj život ispuniti radošću, pozitivnošću, ljubavlju, odgojem te brigom za djecu svakog radnog dana. Moj je životni cilj raditi tamo gdje je osmijeh prvo što ću ugledati svako jutro kada dođem na posao jer u životu nema ništa ljepše od dječjeg osmijeha. U dogovoru s pedagoginjom Barbarom Mikluš i odgojiteljicom Anitom Lečei iz Dječjeg vrtića „Duga“ Umag, organizirala sam odlazak s djecom iz skupine „Brodići“ u posjet Muzeju grada Umaga. Prije dogovorenog posjeta uspostavila sam kontakt i upoznala muzejsku pedagoginju Barbaru Crnbori koja me provela kroz muzej. U muzeju se mogla vidjeti izložba koja je prikazivala tijekom proizvodnje produkta od vinove loze u gradu Umagu, od daleke povijesti do danas. Saznaje se kako je vino došlo u grad Umag, o počecima njegove proizvodnje te o njegovoj konzumaciji. Djecu sam odlučila odvesti na takvu izložbu da bi se upoznali s povijesti nastanka vinove loze i ostalih produkata koji se od nje proizvode. U Istri je to jako razvijena gospodarska djelatnost te smatram da je važno da djeca nauče već u najranijoj dobi čime se sve ljudi bave u njihovom kraju. Isto tako, važno je da znaju da se i oni mogu baviti tom djelatnošću jednoga dana.

U završnom radu ću pisati o počecima muzejske pedagogije u Puli, o projektima i izložbama te o povijesti umaškog muzeja, o njegovoj građi i trenutnoj izložbi koju sam detaljno fotografirala i proučila. Zatim ću opisati kako je protekao posjet muzeju s djecom predškolskog uzrasta iz skupine „Brodići“ u kojoj sam obavljala stručnu praksu. Osvrnut ću se na oblike suradnje kulturnih institucija i predškolskih ustanova te kako se u gradu Umagu primjenjuje muzejska i galerijska pedagogija u radu s domaćom djecom predškolskog uzrasta i onom koja su ovdje došla kao turisti sa svojim obiteljima.

Za potrebe pisanja rada korištena je literatura koja je vezana za suradnju kulturnih institucija i predškolskih ustanova i povijest Muzeja grada Umaga. Isto tako, uvelike su mi pomogle konzultacije s muzejskom pedagoginjom Barbarom Crnbori, kako pri odabiru literature, tako i tijekom dolaska u muzej s djecom.

1. Počeci muzejske pedagogije u Puli

Muzejskom pedagogijom se sa studentima prva u Puli počela baviti 1993. godine profesorica Metodike likovne kulture i akademska slikarica Vera Kos-Paliska. Iz intervjua s metodičarkom likovne kulture, dugogodišnjom asistenticom profesorice Kos-Paliska, doc. art. Aleksandrom Rotar koja je nakon stečenih iskustava samostalno nastavila raditi i nadograđivati muzejsku i galerijsku pedagogiju sa studentima, doznala sam sljedeće:

Osmišljavala je projekte na temu, uključivala studente i studentice predškolskog odgoja i razredne nastave završnih godina studija u rad s djecom od 3 do 7 godina predškolskog uzrasta i s djecom od 7 do 10 godina uzrasta razredne nastave u osnovnim školama. Pojedini segmenti projekata realizirani su unutar diplomskih likovnih aktivnosti i predavanja u Arheološkom muzeju Istre u Puli. Bio je to čin neophodan za, u ratno i poslijeratno vrijeme, senzibiliziranje djece za čuvanje kulturne baštine i umjetnosti kraja u kojemu trenutačno žive. Ciklus svojih projekata je nazivala „Iskrice iz muzeja“. Profesorica Vera Kos-Paliska nije bila jedina u Hrvatskoj koja je radila na očuvanju kulturnih i umjetničkih djela, ali je bila jedina koja je to radila s djecom i studentima u muzeju. U Arheološkom muzeju Istre je u isto vrijeme djelovala muzejska pedagoginja i povjesničarka umjetnosti Ljubica Širec. U deplijanu koji je realiziran kao popratni materijal i dokument projekta „Iskrice iz muzeja 2“, s temom „Kamen“, Vera Kos-Paliska napisala je: *Studenti predškolskog odgoja su tijekom osam tjedana s djecom od 4 do 6 godina života analizirali svojstvo kamena. Motivi su bili zid ispred Arene, ulaz u Arheološki muzej Istre, lukovi kraj rimskog kazališta, podrum Amfiteatra, crkva sv. Antuna, susret s kiparicom Sandrom Nejašmić i klesarom Josipom Percanom, u Muzeju Oronte u reljefu, pleter, animalizam i akantus na kapitelu, Magna Mater, portret carica, mozaici i grbovi. Korištene tehnike bile su olovka, pastele, vodene boje, monotipija, grataž i glina. Aktivnosti su se odvijale na terenu ispred izložaka i djeca su otkrila ambijentalnu vrijednost kamena od reljefa, pune skulpture i reprezentativne građevine. Kamen nađen na putu, dio stijene, oblutak pronađen na plaži ili kamen fino obrađen klesarskim alatom ili kiparskim dljetom utjecat će na emocionalan život djeteta i njegov odnos prema estetskoj i uporabnoj vrijednosti kamena.*¹

¹ Vera Kos-Paliska (1999): *Iskrice iz muzeja 2. Kamen*. Pula: Arheološki muzej Istre, Pedagoški fakultet, Vrtni i jaslice. Povodom Međunarodnog dana muzeja 1999. godine tiskan je i izdan deplijan u kojem je dokumentiran projekt autorice V. K. Paliske *Iskrice iz muzeja 2* s temom *Kamen*. U projektu

Izložba je bila realizirana na Međunarodni dan muzeja 1999. godine i otvorena je u galeriji Amfiteatar u Puli 19. svibnja 1999. godine. U realizaciji su sudjelovale sljedeće institucije: Arheološki muzej Istre u Puli, Pedagoški fakultet u Puli, Vrtići i jaslice u Puli. Ljubica Širec je u istom deplijanu napisala sljedeće: „*Među temeljne ciljeve muzeja, osim trajne zaštite muzealija i muzejskih lokaliteta in situ, svakako se ubraja i njihovo posredno i neposredno predočavanje javnosti, putem dostupnih obavijesnih sredstava, ali i osposobljavanje posjetitelja muzeja za doživljavanje i usvajanje povijesnih kulturnih i prirodnih vrijednosti te razvijanje njihove estetske vrijednosti pomoću odgojno-obrazovnih djelatnosti.*”² Nakon odlaska muzejske pedagoginje Ljubice Širec u mirovinu, rad na području muzejske pedagogije u Arheološkom muzeju Istre u Puli je nastavljen i unaprijeđen uz arheologinju muzejsku pedagoginju Giuliju Codacci Terlević i njenog tima stručnjaka.

2. Oblici suradnje kulturnih institucija i predškolskih ustanova

Prema Zgagi (2013), muzeji su mjesta doživljaja, spoznaje i učenja. Posebno valja istaknuti njihovo mjesto koje imaju u odgojno-obrazovnoj ulozi namijenjenoj djeci i mladima. Pristup djeci i mladima vrlo je složen i specifičan i od muzeja zahtijeva poseban angažman. Izlaskom djece i mladih iz vrtića i škola, muzej ima priliku njihovo učenje učiniti zabavnijim i neopterećenijim, boravak u muzeju pretvoriti u ugodan i veseo događaj te im kroz igru i zabavu ponuditi, odnosno prenijeti znanja koja se lako ne zaboravljaju.

*Dijete nije mali, već novi čovjek, pokretač mnogih emocija, svjetova zapretenih u nama odraslima. Svijetu djeteta treba se uvijek ponovo vraćati, otkrivati novo i nepoznato jer je taj svijet bezgraničan.*³

Dijete je znatiželjno ili kako to još neki nazivaju ljubopitljivo. Njegova želja, duhovna otvorenost i nemirni osjećaj usmjeren je da se nešto dozna, otkrije, vidi, čuje, dotakne ili čak okusi. Predškolsko dijete postavlja brojna pitanja: „Što je to?“, „Tko je to?“, „Zašto je to tako?“, „Gdje?“, „Kada?“ i slično. Ono postavlja pitanja gdje god se

su sudjelovali Pedagoški fakultet u Puli, Arheološki muzej Istre i vrtići i jaslice u Puli. Citat V. K. Paliske je preuzet iz navedenog deplijana.

² Ljubica Širec (1999): *Iskrice iz muzeja 2. Kamen*. Pula: Arheološki muzej Istre, Pedagoški fakultet, vrtići i jaslice u Puli. Povodom Međunarodnog dana muzeja 1999. godine tiskan je i izdan deplijan u kojem je dokumentiran projekt autorice V. K. Paliske *Iskrice iz muzeja 2* s temom *Kamen*. U projektu su sudjelovali Pedagoški fakultet u Puli, Arheološki muzej Istre i vrtići i jaslice u Puli. Citat LJ. Širec preuzet je iz navedenog deplijana.

³ Višnja Zgaga (2013), prema Veri Kos-Paliski (1997). Citat je preuzet iz knjige Mileusnić, S. (ur.) (2013): *Muzejske publikacije za djecu i mlade*. Zagreb: Muzejski dokumentacijski centar.

nalazilo, bilo to u obitelji, vrtiću, parku, u krugu djece ili odraslih. Ta djetetova pozitivna osobina u predškolskoj dobi mora biti pedagoški vođena i usmjerena. Predškolsko dijete obogatit ćemo informacijama, spoznajama, razvit ćemo njegovu radoznalost ako ga slušamo i odgovaramo na pitanja. To sve možemo na razne načine: šetnjama, izletima ili ako povremeno mijenjamo sredinu igre. Nova je sredina za dijete često izvor novih spoznaja, pitanja, novih igara. Predškolsko se dijete izražava na razne načine od kojih su najčešći igra, crtanje, modeliranje, iznošenje svojih misli, zapažanja i stavova.

Druga djetetova osobina je oponašanje. Dijete uči imitacijom što pokazuju i najnovija istraživanja Alberta Bandura, A. C. Hustona, Waltera Mischela, J. E. Gruseca i dr.

Najčešće oponašaju osobine osoba za koje su emocionalno vezani. Odrasli mogu tu osobinu i pozitivno usmjeriti tako što će djeca ići u kazalište, muzej, galeriju, mjesta gdje će njihov odgojitelj odgovarati na mnogobrojna pitanja. Djeca će takvu instituciju radije posjećivati ako znaju da su o tome već dosta čuli ili vidjeli. Za predškolsko je dijete jako važno da se upozna s važnim ustanovama i objektima svoje uže, ali i šire sredine. U tu skupinu možemo ubrojiti sve ustanove od trgovine, tvornice, bolnice, luke, gradilišta sve do kulturnih ustanova, kao što su muzeji, škole, galerije, knjižnice, kazališta i sve ostale ustanove koje se nalaze u neposrednoj blizini dječjeg vrtića. *Raznim oblicima rada, metodskim postupcima i sredstvima predškolska se djeca upoznavaju s pojmovima: muzej, galerija, knjižnica, kao i s njihovim sadržajem i značenjem.*⁴

Šetnje, posjeti i obilasci raznih ustanova pridonose obogaćivanju dječjih spoznaja i razvijanju smisla za estetiku te nizu drugih komponenata. Dijete postupno uči, shvaća i razumije da se lijepo nalazi svuda oko nas, npr. u cvijeću, slici, glazbi, priči i drugdje gdje ga na to upućujemo. Suvremeni položaj dječjeg vrtića traži da se on otvori prema konkretnoj sredini, da proširi svoju djelatnost, surađuje s djecom, roditeljima, odgojiteljima, učiteljima te raznim društvenim i kulturnim ustanovama. On organizira posjete, izlete i akcije.⁵

⁴ Mira Peteh (1980), preuzeto iz Vavra I. (1980): *Oblici i suradnje kulturnih institucija i predškolskih ustanova*, str.13. Odgojna i obrazovna djelatnost muzeja: Educational activity of museum, Zagreb: Sveučilišna naklada LIBER.

⁵ Ibid.

2.1. Muzejska publikacija za djecu i mlade

Dolazak u muzej za većinu je djece pozitivno i motivirajuće iskustvo. Najčešće djeca dolaze u posjet muzeju organizirano, u sklopu školskog, vrtičkog ili obiteljskog posjeta. Cilj je muzejskih pedagoga dodatno motivirati djecu i mlade na individualni dolazak. Njihova je namjera, također, da djeca dožive muzej kao mjesto koje potiče imaginaciju i intelektualnu znatiželju te istodobno razvija njihovu kreativnost i svijest o važnosti baštine za pojedinca i cijelo društvo.

*Muzejska publikacija za djecu i mlade svako je djelo kojemu je izdavač muzej i u kojemu su muzejski sadržaji prezentirani na način razumljiv i primjeren djeci i mladima. To može biti dječji vodič kroz stalni postav ili izložbu, deplijan, brošura, letak, radni listić i bilježnica, slikovnica, slagalica, igrica.*⁶

Svrha muzejskih publikacija može biti različita. Međutim, s obzirom na to da je ovdje riječ o muzejskim publikacijama za djecu i mlade, osnovna je svrha odgojno-obrazovna, odnosno edukativna namjena. Pri kreiranju pojedinih vrsta edukacija treba imati na umu da uvjeti za čitanje u izložbenim dvoranama nisu idealni. Većinom su to tamnije prostorije jer svjetlo nije uvijek dovoljne jačine da omogućuje čitanje. Stoga se pozornost treba podjednako pridati dizajnu, kao i tekstu. Za mlađe čitače i posjetitelje poželjno je tekst otisnuti velikim tiskanim slovima. Za mlađe nečitače ilustracija ima osobito značenje, upravo zbog toga što ta djeca još nisu svladala vještinu čitanja. Također, od velike je važnosti format jer treba imati na umu da će se mnoge publikacije upotrebljavati tijekom razgledavanja muzejske izložbe. Ako je publikacija namijenjena predškolcima ili još manjoj djeci, njezin format ne smije biti prevelik jer bi veličina mogla biti odbijajući faktor.⁷

3. Realizacije projekta u vrtiću i postav izložbe u galeriji muzeja

Dječji vrtić „Maslačak“ iz Pule na čelu s vlasnicom vrtića i odgojiteljicom Morenom Ravnić natjecao se na projektu „Profesor Baltazar“ za donaciju Zaklade Adris 2015. godine. Zaklada Adris donirala je financijska sredstva za najbolji projekt koji je te godine prijavljen. Projekt Dječjeg vrtića „Maslačak“ zvao se „Tragovi istraživača“.

⁶ Željka Jelavić (2013), str.9.–10. Radovanlija Mileusnić, S. (ur.) (2013): *Muzejske publikacije za djecu i mlade*. Zagreb: Muzejski dokumentacijski centar.

⁷ Ibid., str.12.,16.

Uz idejnu začetnicu i realizatoricu projekta ravnateljicu Morenu Ravnić sudjelovale su odgojiteljice Anita Smokrović, Kristina Draščić te studentica predškolskog odgoja Nika Ravnić. Izložba je bila postavljena u Galeriji Vincent iz Kastva, u zgradi Istarskog narodnog kazališta u Puli koju je otvorio fizičar i astronom Korado Korlević. Drugi je put izložba bila postavljena u Zavičajnom muzeju grada Rovinja u Rovinju, tijekom 2015./2016. pedagoške godine. Izložbu je u Zavičajnom muzeju grada Rovinja omogućila ravnateljica Marija Smolica. U projektu je sudjelovala muzejska pedagoginja Andrea Milotić, a koordinatorica je bila metodičarka likovne kulture Aleksandra Rotar. O projektu je u katalogu ravnateljica Ravnić napisala sljedeće: *Nizom „malih“ laboratorija stvorili smo poticajno okruženje u kojem je dijete, igrajući se, manipulirajući raznim materijalima, alatima, pomagalicama i instrumentima, otkrivalo i bogatilo svoje znanje, neprestano razvijalo znatiželju i istraživački duh, oslobađalo svoju kreativnost, a ujedno budilo i razvijalo ekološku svijest. Djeca su zadovoljavala svoje potrebe i interese te su zajedničkim snagama na svoj način otkrivali, istraživali i osluškivali prirodu koja ih okružuje. Svakom smo djetetu u najranijoj dobi omogućili da stvara i bogati pozitivan stav prema prirodnim znanostima i zaštiti okoliša. Osmišljeni i opremljeni laboratoriji prilagođeni su djeci i na raspolaganju su im u svakom trenutku. Pomoću didaktičkih „kitova“, modela i sličnih pomagala ekologija je postala dio igre u kojoj se načela održivog razvoja usvajaju brzo i snažno.*⁸

4. Lutka Kravatko – galerijski pedagog

Izložba „Priča o kravati“ postavljena je u galeriji Doma hrvatskih branitelja u Puli, na Dan kravate 18. listopada 2016. godine. Autor izložbe je Nikola Albaneže. Materijali su bili otisnuti na kartone i obješeni na bijele panoe. Tom je prigodom otisnut deplijan. Rotar i Kovač su osmislile rad s djecom predškolskog uzrasta koji se sastojao od promidžbe izložbe i projekta u dječjim vrtićima i školama u Puli i okolici. Izradile su didaktičke listiće za predškolski uzrast. Galerijsku pedagogiju je u galeriji Doma hrvatskih branitelja u Puli provodila svakodnevno tijekom trajanja izložbe Ida Kovač. Djeca su dolazila sa svojim odgojiteljicama u prethodno dogovoreno vrijeme. Ida Kovač ih je dočekala u galeriji s lutkom „ginjol“, čija je glava bila napravljena od

⁸ Morena Ravnić (2015): *Tragovi istraživača*. Rovinj: Zavičajni muzej grada Rovinja.

tikve. Imala je haljinu napravljenu od platna jute i šarenu kravatu. Tijekom uvodne igre s djecom, lutka je dobila ime Kravatko i to se ime zadržalo do kraja izložbe. Kravatko je bio cijelo vrijeme na ruci Ide Kovač i govorio je o izložbi. Njime je ona sama manipulirala, što je djeci bilo jako zanimljivo i s puno su interesa pratili sadržaj izložbe. Pritom se pazilo da se djeci govori samo o onim pojedinostima izložbe koje su miroljubivog karaktera, odnosno o kostimografiji, frizurama pojedinog razdoblja, rupcu koji je supruga zavezala suprugu prije odlaska u vojsku u znak ljubavi. Govorilo se o tome kako je rubac tijekom stoljeća mijenjao formu, boje, načine vezivanja i tko je sve bio zaslužan za promidžbu kravate te koji je sve put trebala proći da bi dobila značaj i formu današnje kravate. U Hrvatskoj od 1990. godine djeluje tvrtka Potomac, a prvi salon kravata – Croata otvoren je u siječnju 1992. godine. Oni proizvode kravate, rupce različitih dizajna i druge odjevne artikle.

Nakon odslušane priče, sadržaj izložbe se predstavljao postavljanjem pitanja jer su na taj način djeca pažljivo slušala i upamtila puno podataka.

Na kraju je svako dijete dobilo po jedan didaktički listić i olovke u boji. Djeca su mogla nacrtati ono što ih se najviše dojmilo. Takav oblik realizacije galerijske pedagogije je idealan za izložbe koje kratko traju, samo petnaestak dana.

Nakon povratka u vrtić, s djecom je potrebno razgovarati te se može i dalje raditi na istu temu. Aktivnosti bi trebala voditi ista odgojiteljica koja je djecu i odvela na izložbu.⁹

⁹ Izložba u galeriji Doma hrvatskih branitelja u Puli 2016. godine. Autor izložbe „Priča o kravati“ je Nikola Albaneže. Tom je prigodom realiziran deplijan.

DAN KRAVATE 18. listopada 2016.

Izložba „Priča o kravati“

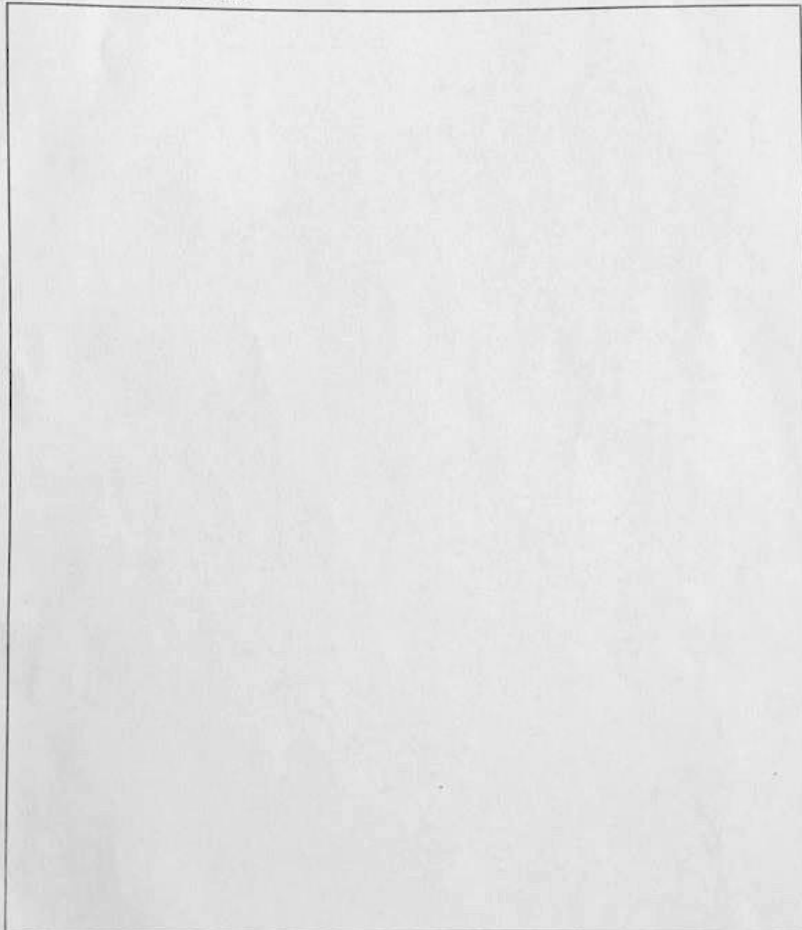
Autor izložbe Nikola Albaneže

Dom hrvatskih branitelja, Pula

ACADEMIA CRAVATICA

MUZEJ KRAVATE

PRAKTIČNI DIO nacrtaj kravatu

Radni listić sastavile Aleksandra Rotar i Ida Kovač. Galerijska pedagogija Ida Kovač

Primjer 1. Radni listić (fotografirala N. Rašin, 2017).

5. Galerijska pedagogija u Hrvatskom društvu likovnih umjetnika Istre – „Marta“

Projekt „Dijete u galeriji“ djeluje već nekoliko godina. Poznat je pod naslovom „Marta“ koji ima i svoj prepoznatljiv logo. U galerijskom prostoru, u Galeriji Luka u Puli, u organizaciji Hrvatskog društva likovnih umjetnika Istre organizirana je samostalna izložba slikara Dražena Turkovića naslova „Letimično“. Tina Širec Džodan, povjesničarka umjetnosti je u predgovoru kataloga napisala:

(...) izbor je autorovih recentnih radova, nastalih u rasponu protekle 2 – 3 godine. (...) No ono što odmah čini potpunim, nije skriveno u tehnici i njejoj izvedbi, ni u motivima (i jedno i drugo je svojevrsna nadogradnja dosadašnjih stvaralaštva), već je skriveno u cjelokupnom vizualnom identitetu i opsegu slike, koji prelazi granice dvodimenzionalnog, ujedno prelazeći granice fizičke pojavnosti slike u realnom prostoru i vremenu prenoseći je u virtualan. Taj posebni vizualni doživljaj omogućuju nam nove tehnologije, a jednom od njih poslužio se i Dražen Turković, utkavši skrivenu tehnologiju prepoznavanja, tzv. AR (engl. Augmented reality) u svoja akrilna platna pa ona tako od statičnog dvodimenzionalnog prizora prerastaju u dinamične audiovizualne igre, oživljavajući pritom cjelokupni sadržaj slike.

Augmented reality je proširena stvarnost, odnosno tehnologija koja nam omogućuje gledanje dodatnih sadržaja (informacija) u digitalnom obliku postavljenih/apliciranih na elemente stvarnog objekta. Pojavu je najpreciznije nazvati konceptom. Dotični se zasniva na ideji da se stvarnom svijetu digitalno dodaju informacije koje nam daju uređaji opremljeni ekranom, GPS-om, kamerom, kompasom, žiroskopom i drugim sensorima, a na način da na zaslonu takvog uređaja vidimo stvarnost u proširenom obliku.¹⁰ Kustosica Širec oduševila je djecu u galeriji animacijom na svom mobitelu. Pritom je na mobitelu bio aktiviran program „Aurazma“ pomoću kojeg je kamera mobitela registrirala sve podatke na slici autora Dražena Turkovića. Nakon registracije svih elemenata i boja, aktivirana je animacija koja je prethodno dodatno pohranjena u programu „Aurazma“ čije je sjedište u Sjedinjenim Američkim Državama. Djeci su nakon toga podijeljeni didaktički listići na kojima su nacrtali ono što ih se najviše dojmilo.¹¹

¹⁰ Tina Širec Đodan (2017): *Letimično*. Pula: HDLUI. Citat iz kataloga samostalne izložbe Dražena Turkovića.

¹¹ Ibid.

6. Povijest Muzeja grada Umaga

Godine 1269. u gradu Umagu izgrađena je kula (takozvana Biskupska kuća). Izvorna funkcija kule prvenstveno je bila zaštita naselja s morske strane, kao i nadgledanje uplovljavanja brodova u luku. Po svojim tipološko-stilskim obilježjima kula spada među srednjovjekovne obrambene kule s kruništem (prsobranom) na vrhu. Kvadratnog je oblika te izvorne visine oko 12 m čime je, težeći tako u visinu, služila kao zaštita. Danas je to Muzej grada Umaga, smješten u povijesnoj jezgri grada. Šezdesetih godina nastaje ideja o uređenju muzejske zbirke čime su se namjeravala obogatiti dva društvena aspekta: školska nastava i turističke atrakcije. Kula je dugo bila izvan upotrebe s urušenim krovništem i međukatnim konstrukcijama. Prenamjena kule u muzejski prostor započela je 1970. godine. Radovi sanacije završeni su 1973. godine. Oni su obuhvatili konstruktivnu sanaciju objekta, obnovu krovništa, rekonstrukciju vanjskih fasada i međukatnih konstrukcija. Obnova se provodila uz stalnu stručnu pomoć djelatnika Arheološkog muzeja Istre iz Pule i uz potporu umaškog Narodnog sveučilišta. Od samog početka konzervacije namjena kule bila je sasvim jasna: preinačiti je u muzejski prostor koji bi sadržavao izložbeno-prodajni punkt, izložbeni prostor, etnografsku zbirku te dio sa stalnim postavom arheoloških nalaza s područja grada Umaga koji bi pratio povijesni razvitak grada. Gradski muzej svoja vrata otvara tek 1976. godine nakon završenog unutrašnjeg uređenja objekta. Muzej danas uz tradicionalne muzejske poslove (prikupljanje, konzerviranje, istraživanje i čuvanje građe), razvija i iznimnu i ciljanu komunikaciju s korisnicima putem izložbi, muzejsko-pedagoških radionica, postavljanjem novih kulturno-turističkih proizvoda itd.¹²

6.1. Muzej grada Umaga

Muzej grada Umaga izgrađen je sav u kamenu. Kvadratnog je oblika i teži u visinu. Muzej ima dva ulaza. Jedan se nalazi na prizemlju, a drugi, tzv. glavni ulaz, nalazi se na prvom katu kojemu se može pristupiti pomoću vanjskih stepenica. U sklopu ulaza postoji i terasa koja je natkrivena krovom koji podupiru dva stupa. Lijevi dio muzeja spojen je kamenim zidom koji se prostire duž ulice. Bočna strana muzeja nema kamenu gradnju zato što je taj dio bio spojen s kućama koje su srušene u

¹² Branka Milošević (2010): *Patina vremena - la patina del tempo*; 10 godina Muzeja grada Umaga - pregled arheoloških istraživanja na području grada Umaga. Umag: Muzej grada Umaga.

povijesti pa je na tom dijelu samo obična fasada. S prednje strane muzeja nalaze se četiri velika i dva mala prozora. Sa stražnje strane koja gleda na more, mogu se vidjeti odmah ispod krova ostaci kruništa koji su napravljeni u sklopu kule te nekoliko prozora.

Fotografija 2. Muzej grada Umaga (fotografirala N. Rašin, 2017. ©).

7. Izložba „Umaško vino – od amfore do terana”

Muzej grada Umaga nema stalni postav već se održavaju povremene izložbe u izložbenom prostoru prema godišnjem programu. Tijekom mojeg posjeta održavala se izložba “Umaško vino – od amfore do terana”. Riječ je o kronološkom pregledu tradicije uzgoja vinove loze i proizvodnje produkata vinove loze na lokalnom području od antičkog doba pa do 40-ih godina prošlog stoljeća uz kratke prikaze današnjice. *Nastala kao ideja da se na zanimljiv način prezentira bogata muzejska građa, ne samo ona arheološka, već i kulturno-povijesna, izložba dodatno sadrži zbirke, plakate te razglednice s temom vina i tradicije vinogradarstva i vinarstva umaškog kraja. Raspoređena je na tri etaže umaškog muzeja. Ova povijesna priča svjedoči o prilično velikom vremenskom periodu, od antike pa do poslijeratnih vremena prošlog stoljeća s kratkim prikazom današnje vinske kulture. Drugi dio izložbe vezan je uz period od*

16. stoljeća pa nadalje. Povijesni zapisi, fotografije i plakati pronađeni su i u privatnim arhivima. Kako bi se izložba približila svim dobnim skupinama, za najmlađe su predviđene i zanimljive interaktivne radionice. Izložbeni postav moguće je razgledati sve do jeseni.¹³

Tijekom posjete izložbe uz dozvolu muzejske pedagoginje Barbare Crnobori, fotografirala sam eksponate kako bi što bolje mogla prikazati izložbu „Umaško vino – od amfore do terana“.

7.1. Vinova loza kroz povijest

Istra ima povoljan položaj za uzgoj vinove loze koja je u antičko doba onamo donesena iz Grčke. Ozbiljniji razvoj istarskog vinogradarstva započeo je najvjerojatnije u rimsko doba, o čemu svjedoče zapisi Plinija Starijega i Kasiodora. Plinije Stariji bio je antički pisac i ugledni znanstvenik, dok je Kasiodor bio starorimski i bizantski državnik, svećenik, redovnik, pisac i glazbeni teoretičar. U 13. stoljeću austrijska je kronika navela neke istarske sorte grožđa: rebula, grk, teran, malvazija, te danas nama nepoznate sorte: cipran, pinela i vipavec. Novigradski biskup Giacomo Filippo Tommasini u svojem je opisu pokrajine Istre 1650. godine spomenuo petnaest istarskih sorta grožđa, a neke od njih su: prošek, muškat, rebula, teran, hrvatica, malvazija, refošk i druge. Zanimljiv primjer uzgoja vinove loze uz stablo klena ili jasena kao živi potporanj potječe iz 1841. godine. Najveće promjene u istarskom vinogradarstvu dogodile su se u drugoj polovici 19. stoljeća. Tada je zabilježeno najveće povećanje površina koje su bile pod vinovom lozom. U razdoblju od 1841. do 1880. godine zasađeni su brojni novi vinogradi te ih je 1880. godine na području današnje Istarske županije bilo na gotovo trećini svih tadašnjih obradivih poljoprivrednih površina. Ubrzo su se pojavile bolesti filoksera, pepelnica i peronospora vinove loze te je stoga većina vinograda uzgajanih na vlastitu korijenu propala. Godine 1875. osnovan je Institut za poljoprivredu i turizam u Poreču koji je pridonio obnovi istarskog vinogradarstva. Intenzivna obnova vinograda započela je nakon uvođenja američkih vrsta loza, a one su se upotrebljavale kao podloga za vinovu lozu jer su bile otporne na filokseru.¹⁴ Prema podacima iz 1908. godine bilo je

¹³ Tv Istra (2017).

¹⁴ Filoksera ili trsov ušenac (lat. *Viteus vitifoliae*, *Phylloxera vastatrix*) je mala uš koja napada različite organe američke i europske loze.

najviše vinogradarskih površina (oko 90%) koje su tada zauzimale crne sorte, teran, refošk, borgonja i hrvatica.

Početak 20. stoljeća je doba velikih političkih i gospodarskih promjena koje su se događale u svijetu, a koje su uvelike utjecale i na promjene u vinogradarskoj proizvodnji u Istri. Zbog promjene političkih vlasti političkom se odlukom nametnuo uzgoj pšenice (tzv. tal. *battaglia per il grano*) koji je štetio vinovoj lozi. Po završetku Drugog svjetskog rata poticao se razvoj društvenog vlasništva i osnivanje velikih poljoprivrednih kombinata. Političkom odlukom porečki je institut privremeno prestao s radom, počela je agrarna reforma, a sudjelovanje obiteljskih gospodarstava u vinogradarskoj proizvodnji bilo je manje bitno. Ponovni razvoj istarskog vinogradarstva započeo je krajem 1980-ih. Porečki institut ponovno je započeo s radom 1984. godine. Političke prilike u zemlji postale su povoljnije tako da se gospodarskom politikom poticao razvoj obiteljskih gospodarstava. Glavni nositelji u razvoju vinogradarstva u Istri danas su porečki Institut za poljoprivredu i turizam u kojem se odvija intenzivan znanstveno-stručni rad na polju vinogradarstva i vinarstva, ali i mnogobrojna obiteljska gospodarstva koja proizvode kvalitetna vina. Danas je u Istri iznimno puno vinograda. Najviše je zasađena sorta malvazija istarska bijela, a uzgajaju se i druge autohtone sorte poput terana, borgonje, hrvaticice, muškata momjanskog i muškata ruže porečke. Od stranih su sorta zastupljene *cabernet sauvignon*, merlot, *chardonnay*, pinot bijeli, pinot sivi, pinot crni, a nešto slabije i ostale sorte.¹⁵

7.2. Bolesti vinove loze

Vinova loza podložna je bolestima te je stoga treba dobro zaštititi kako ne bi propao cijeli urod.

Najpoznatije bolesti vinove loze su peronospora, siva plijesan i pepelnica.

Peronospora (lat. *Plasmopara viticola*) je najpoznatija bolest koja napada vinovu lozu. Ona napada sve organe vinove loze, a najuočljiviji simptomi javljaju se na lišću, cvjetovima i grozdovima. Na lišću se pokazuju kao prozirne pjege, a u njima se s naličja za vlažnog vremena stvara bjeličasta paperjasta prevlaka. Zaražene bobice prvo dobivaju plavičastu, a zatim i mrku boju te se potom smežuraju i suše. Ova

¹⁵ Istrapedia. Peršurić Đ. *Vinogradarstvo*.

bolest prenesena je u Europu iz Amerike oko 1874. godine, a u Hrvatskoj je zapažena 1882. godine. Smatra se najštetnijom bolesti u vinogradarstvu u čitavom svijetu. Svake godine nanosi osjetne gubitke. U godinama peronospore može i uz primjenu zaštitnih mjera upropastiti najveći dio berbe te ozbiljno iscrpiti lozu uslijed masovnog uništavanja lišća.

Siva plijesan (lat. *Botrytis cinerea*) je bolest koja se najčešće pojavljuje pred samu berbu, a izaziva sivu trulež bobica, ali i čitavih grozdova. Ponekad se javlja i ranije, ali najopasnija je tijekom dozrijevanja. Obično napada jedan grozd, ali u slučaju kada su grozdovi gusto zbijeni može napasti i cijeli trs. Bobice napada kroz otvorene pukotine koje nastaju iz više razloga: napad groždanih moljaca, pucanje bobice uslijed napada pepelnice, pucanje bobice zbog plitkog korijena nakon kiše, jak vjetar, tuča i napad osa pred zrenje. Osim što napada bobice i grozd, ova bolest može napasti i pupove, vrhove izboja i listove. Pup i dio izboja zbog napada odumire, a listovi dobiju smeđe pjege.

Pepelnica (lat. *Uncinula necator*) je bolest koja napada zelene dijelove loze. Na tim se dijelovima stvaraju sivkaste prevlake zbog čega se mlado lišće deformira, a često i suši. Zaražene bobice budu pokrivene pepeljastosivom prevlakom, što također, kao i kod lista, dovodi do sušenja i smežuranja ploda.

Osim ovih bolesti vinovu lozu također mogu napasti i crna pjegavost (lat. *Phomopsis viticola*), crvena palež (lat. *Pseudopeziza tracheiphilla*) i crna trulež (lat. *Guignardia bidwelli*). Sve se bolesti mogu tretirati kemijskim sredstvima.¹⁶

7.3. Uzgoj vinove loze danas

U današnje je vrijeme uzgoj vinove loze od iznimne važnosti zbog što kvalitetnijih proizvoda. Zato se mora voditi računa o važnim čimbenicima za uspješan i unosan uzgoj vinove loze. Ti su čimbenici okolinski uvjeti. Potrebni su povoljni uvjeti klime, tla i reljefa. Vinova loza uspješno se uzgaja u umjerenim klimatskim područjima. Vinovoj je lozi od najveće važnosti toplina.

Idealna suma aktivnih temperatura za dobar urod i dobru kvalitetu grožđa iznosi od 3,2 do 4 °C. Niže i više temperature od optimalnih djeluju negativno na rast i razvoj

¹⁶ Wikipedia. *Bolesti vinove loze*.

vinove loze. Temperature više od 40 °C izazivaju ožegotine na lišću i bobicama, dok su najveće štete od niskih temperatura u slučaju kasnih proljetnih mrazova kada se temperatura spusti ispod 0 °C. Štete mogu napraviti i rani jesenski mrazovi te zimske temperature ispod -15 °C. Pupovi stradaju na -3 °C, a mladice i lišće na -2 °C. Tijekom zimskog mirovanja pupovi stradaju na temperaturi od -15 do -18 °C, rozgva na -22 °C, a staro drvo na -24 do -26 °C. Vinovoj lozi je potrebno od 1500 do 2500 sati sunčeve svjetlosti ili 150 -- 170 vedrih dana u našim uvjetima. Stolne sorte zahtijevaju više sunčeve svjetlosti od vinskih sorata. Zbog snažno razvijenog korijena koji prodire duboko u tlo, vinova loza može se uspješno uzgajati i u krajevima s malom količinom padalina. No, u suvremenoj proizvodnji, posebno u proizvodnji stolnih sorata, u sušnijim je područjima potrebno navodnjavanje kako ne bi došlo do smanjenja prinosa i lošije kvalitete grožđa. Nedostatak vode uzrokuje smanjen rast mladica, ali i bobica koje ostaju sitnije i bez dovoljno soka. S druge strane, nije dobra ni povećana količina padalina jer prije cvatnje utječe na snažan porast mladica i lišća, za što se troši velika količina organske tvari koja onda ne stigne do cvata. Česte padaline u vrijeme cvatnje uzrokuju osipanje cvjetova što rezultira rehljavošću grozdova i smanjenim urodom jer time ometaju oplodnju. U vrijeme zrenja, povećana vlažnost i niske temperature ometaju dozrijevanje i pravilan raspored nakupljanja šećera te razgradnju kiselina. Previše vode uzrokuje pucanje bobica što je također loše jer se u pukotine naseljavaju razni patogeni mikroorganizmi. Što se tiče vjetra, vinovoj lozi odgovara samo blago strujanje zraka koje pridonosi bržem sušenju vode i rose s lišća te boljem oprašivanju i oplodnji. Suhi i topli vjetar u vrijeme cvatnje negativno djeluje na oplodnju jer isušuje tučak, a samim time oplodnja je onemogućena. Snažni ili olujni vjetrovi, također, su nepovoljni jer lome mladice, sprečavaju oplodnju, isušuju tlo i snižavaju temperaturu.

Vinova loza uspijeva i dobro se prilagođava različitim tipovima tla. Međutim, nisu sva tla jednako preporučljiva za njen uzgoj. Najbolja su tla bogata, hranjiva i propusna s velikim kapacitetom za zrak i vodu te ona lakšeg mehaničkog sastava i visoke mikrobiološke aktivnosti. To su većinom različita skeletoidna, šljunkovita, ilovasto-pjeskovita tla u koja korijen može duboko prodrijeti i osigurati dovoljno vlage. Teška, glinena tla uzrokuju zbijanje korijena, dakle manji razvoj korijenovih dlačica, a imaju i nepovoljna toplinska svojstva te akumuliraju vlagu. Kemijski sastav tla jako je važan u proizvodnji grožđa i vina. Prema količini biogenih elemenata razlikujemo siromašna, srednja i bogata, plodna tla. Osim sadržaja biogenih elemenata, važan je

i sadržaj humusa, odnosno organske tvari koje povećavaju plodnost tla i popravljaju fizikalne i biološke karakteristike tla.¹⁷

Zanimljivo je da Istra ima više izrazito različitih vrsta zemlje, a najpoznatije su bijela zemlja i istarska crvenica. Obje su izrazito bogate mineralima što je pravi dokaz kvalitete istarskih produkata od vinove loze. Područje Bujštine ima najvrjedniji položaj za uzgoj vinove loze u Istri. Svi imperatori koji su vladali ovim prostorima pili su na svojim dvorovima vina upravo s tih položaja. Naši su položaji bili poznati i Rimljanima, a ni bečki dvor nije bio iznimka.¹⁸

7.4. Grožđe je važan prehrambeni artikl

Grožđe je bogato antioksidansima, odnosno fitonutrijentima koji se nazivaju polifenoli. Ovi se antioksidansi vežu na slobodne radikale u našem tijelu i smanjuju naslage na krvnim žilama, čime se poboljšava zdravlje srca. Grožđe je dobar izvor vitamina. Postoje razne vrste grožđa: crno, ljubičasto, zeleno i ružičasto. Bobice su pune vitamina A, B, B6, C i folne kiseline. Grožđe je bogato i esencijalnim mineralima. Važni argumenti za svakodnevnu konzumaciju grožđa i dokazi dobrobiti su različiti minerali koje naše tijelo dobiva iz tih plodova. Najznačajniji su mangan i kalij. Ovi su minerali neophodni za održavanje dobrog zdravlja, smanjuju rizik od hipertenzije, a pomažu i kod depresije i jačaju imunitet. Minerali koji se još nalaze u grožđu su bakar, cink, kalcij, fosfor, željezo i selen. Sjeme i koža sadrže najbogatiju koncentraciju antioksidansa resveratrola. Resveratrol je spoj koji je pronađen u koži i sjemenu grožđa. On čini srce fleksibilnim i zdravim. Kod Francuza je utvrđeno da imaju niski postotak srčanih bolesti i smatra se da je to zbog velike konzumacije grožđa i vina. Grožđe također sadrži spoj saponina koji pomaže smanjiti apsorpciju kolesterola u krvi i smiruje upalu čime se smanjuje rizik od srčanih bolesti. Dakle, dokazano je da je grožđe dobro za srce. Utvrđeno je da grožđe ima nekoliko antimikrobnih svojstava koja nisu štetna za korisne bakterije u želucu. Ispitivanja su pokazala da ekstrakt grožđa smanjuje rast preko 14 različitih tipova štetnih bakterija koje se obično nalaze u ljudskom tijelu, uključujući E. coli, Salmonellu i H. pylori (bakterija koja uzrokuje čir želuca).

¹⁷ Pinova. *Ekološki uvjeti za uzgoj vinove loze.*

¹⁸ Degrassi. *Vinogradi.*

Grožđe, ne samo da je ukusno, već je i veliki benefit za ljudsko tijelo. Možemo ga jesti kao svježe ili suho voće, piti u obliku crnog vina ili soka od grožđa te na taj način pomoći svom tijelu. Budući da se grožđe nalazi visoko na ljestvici voća koje sadržava visoku razinu pesticida, treba radije konzumirati organski uzgojeno grožđe.¹⁹

7.5. Nastanak produkta vinove loze

Sve je počelo od boga Dioniza koji je čovječanstvu otkrio tajnu izrade vina. Rimski bog vina Bahko (grč. *Dionysos*, tal. *Liber*) prikazivao se kao mladić koji je bio okrunjen bršljanom i vinovom lozom. U desnoj je ruci nosio štap koji je također bio prekriven bršljanom i vinovom lozom, a na vrhu je bila šišarka. U Bakhovu čast organizirale su se tzv. Bakanalije, svetkovina prilikom koje su se u noćnim satima održavali mistični obredi. Središnje mjesto svečanosti zauzimalo je upravo vino (grč. *oinos*). Također, vino je tom prilikom, na simboličan način, zamjenjivalo božansku krv te su zbog toga ljudi smatrali da mogu komunicirati s Bakhom. U sastav božanske sfere i povezanosti s kultom Bakha, odnosno Dioniza, možemo ubrojiti i čuvenu knidsku enoforu (grč. *oinophoroi*) koja je pronađena u okolici Katora (Umaga). Nazivom enofora (grč. *oinophoroi*), što bi u doslovnom prijevodu značilo „nosač vina“, ujedno je označena i njena osnovna namjena jer je riječ o manjoj posudi koja je prvenstveno služila prilikom rituala vezanih uz vino. Posuda je reljefno ukrašena dionizijskim scenama branja grožđa. Uz knidsku enoforu, u Katoru, koji se nalazi u okolici grada Umaga, je također pronađena i korintska zdjelica. Ukrašena je reljefnim frizom na kojemu se pojavljuju motivi dionizijskog karaktera i zacijelo je služila za ispijanje vina u kultne svrhe.²⁰

¹⁹ Kreni zdravo. Filipović M. *Grožđe je dobro za vaše srce*.

²⁰ Anika Mijanović (2017), izložba: *Umaško vino – od amfore do terana*. Umag: Muzej grada Umaga.

Fotografija 3. Enofora i korintska zdjelica (fotografirala N. Rašin, 2017. ©).

7.6. Trgovina produktima vinove loze

U samim počecima vino se uvozilo u Umag. Pomorski trgovački pravac u antici kretao se uz istočnu obalu Jadrana i uz zapadnu obalu Istre pa su na tom području nastala brojna pristaništa i luke kako bi se osigurala sigurnija plovidba i bolja trgovačka povezanost. Postojale su različite vrste amfora koje su se proizvodile u raznim dijelovima svijeta. U amforama se prevozilo vino, rakija, voda i maslinovo ulje. Dokaz tomu su brojni ulomci amfora na području Umaga. Na jednoj srednjovjekovnoj amfori iz Savudrije primijećeni su urezani grafiti na obje ručke i ispod otvora u obliku grančice. Pretpostavlja se kako su ti simboli služili za kontrolu kvalitete ili kao garancija proizvođača, a možda se radilo i o simbolu trgovca. Proizvodnja amfore počinje opadati od 10. stoljeća jer se sve više počinju koristiti spremnici od organskog materijala, poput drvenih bačvi i mjhova, koji omogućuju ekonomičniji i lakši prijevoz.²¹

²¹ Anika Mijanović (2017), izložba: *Umaško vino – od amfore do terana*. Umag: Muzej grada Umaga.

Fotografija 4. Amfore (fotografirala N. Rašin, 2017. ©).

7.7. Konzumacija produkata vinove loze

Produkti vinove loze su u antičko doba imali važnu ulogu u svakodnevnoj prehrani. Hrana i piće su se posluživali u najboljem posuđu koje su domaćini posjedovali. Ono najluksuznije bilo je od metala, poput srebra i zlata koje su si mogli priuštiti samo najbogatiji. Zbog toga se metalno posuđe imitiralo jeftinim sirovinama poput keramike i stakla. Imitirali su se oblici, ukrasi, ponekad i boja, a naročito je bio važan sjaj. Vino se točilo u keramičke ili staklene vrčeve odakle se izlijevalo u keramičke ili staklene čaše koje su mogle biti različitih oblika, veličina i boja. Na fotografiji možemo vidjeti keramički vrč iz Katora koji se nalazi na fotografiji s desne strane, drugi red, drugi vrč po redu te bikonički skif iz Katora koji se nalazi na fotografiji s desne strane, prvi red, druga posuda po redu. Neke su posude i vrčevi pronađeni razbijeni na dnu mora, dok su ostali pronađeni cijeli.²²

²² Anika Mijanović (2017), izložba: *Umaško vino – od amfore do terana*. Umag: Muzej grada Umaga.

Fotografija 5. Vrčevi i posude (fotografirala N. Rašin, 2017. ©).

U antičkom se svijetu vjerovalo da pokojnik ne može napustiti ovaj svijet i prijeći na drugi ako nema odgovarajući pokop i odgovarajući prilog u obliku vina i hrane. U antičkom svijetu česti su primjeri pokopa koji sadržavaju keramičke i staklene posude u koje su se stavljali voda, mlijeko ili vino za pokojnika.

Na rtu Tiola kod Savudrije 2003. godine pronađena je monumentalna grobnica s dva pokojnika pored kojih su se nalazili vrlo zanimljivi grobni prilozi koje možemo vidjeti na fotografiji. Prilozi koji su pronađeni uz same pokojnike su stakleni i keramički vrč. Smatralo se da će pokojnici nakon smrti biti žedni i gladni te su im stoga ostavljali hranu i piće. Mala zdjelica s rupama na dnu služila je za žrtve ljevanice manima, koji su predstavljali duše pokojnika i kao takvi su štitili svoje potomke. Pronađene su još i brončana udica, srebrna igla i posrebrna kositrena narukvica. Svi su ti prilozi predstavljali osobne stvari pokojnika koje je koristio tijekom života te je zato s njima i pokopan. Stoga se može zaključiti da je rodbina darovima i pićem htjela osigurati siguran prelazak na drugi svijet.²³

²³ Ibid.

Fotografija 6. Prilozi pokopu (fotografirala N. Rašin, 2017. ©).

7.8. Proizvodnja produkata vinove loze

Za rimsko su gospodarstvo bile važne vile rustike na kojima se odvijala sva gospodarska aktivnost. Bile su opremljene postrojenjima za preradu i proizvodnju vina. Nakon berbe grožđe se dovozilo kolima do gospodarskog dijela vile gdje je slijedila daljnja obrada. Na tim su imanjima postojali veliki kameni bazeni gdje se grožđe gnječilo nogama. Nakon gnječenja grožđe se premještalo u tijesak gdje se uz pomoć poluge pod pritiskom istiskivao sok iz ploda. Dobiveni sok je kanalicima otjecao do posebne prostorije gdje se vino skladištilo. Vino se skladištilo u velikim keramičkim posudama (dolijama) koje su mogle primiti tisuće litara vina. Posude su bile djelomično ukopane u zemlju kako bi se održavala stalna temperatura. Osim samog skladištenja, u dolijama se odvijala i fermentacija. Mlado vino se nije smjelo probati prije Vinalije koja se u Rimu slavila 23. travnja. Istarsko vino spominje antički pisac Plinije Stariji te ga hvali i navodi kako ga je pila i carica Livija koja je bila supruga prvog rimskog cara Augusta i vjerojatno najmoćnija žena u vrijeme početaka Rimskog carstva.

Nakon Drugog svjetskog rata u Umagu se, kao i na cijeloj Bujštini, započinje s obradom zemlje. Osnivale su se zadruge te se radi poboljšanja i prerade vinove loze na Bujštini gradi moderni industrijski vinski podrum te su posađeni suvremeni nasadi vinove loze. Između 1949. i 1952. godine izgrađena je nova zgrada podruma na obali

u Umagu, u tzv. dalmatinskom stilu, po nacrtu arhitekta Vanje Žanka. Zgrada je izgrađena od masivnog kamena u obradi bunje. U Umagu su se tada punila vina iz domaćih sorti grožđa našeg područja (muškat, teran, refošk), ali i sorte s drugih područja iz cijele Hrvatske (dingač, plavac, vugava, pošip, rizling).

Poljoprivredno-industrijski kombinat (PIK) Umag osniva se 1963. godine. Prema podacima iz 80-ih godina, PIK Umag bio je među najvećim proizvođačima vina u tadašnjoj državi. Svojom kvalitetom vinogorje zapadne Istre i područja Umaga bilo je na samom vrhu proizvodnji vinskih sorti u tadašnjoj državi.

Fotografija 7. Etikete (fotografirala N. Rašin, 2017. ©).

Na gornjim fotografijama možemo vidjeti kako su izgledale etikete koje su se proizvodile u tadašnje vrijeme.

U kućama onog doba oprema stola nije se bitno mijenjala s obzirom na ranija razdoblja. Posuđe koje se koristilo za konzumaciju hrane i za ispijanje pića bilo je uglavnom od keramike, stakla, metala i drva. Najzastupljenije su bile keramičke zdjelice i vrčevi koji su služili i za piće. Početkom 16. stoljeća nastaje u faentinskim radionicama trilobidni loptasti vrč bogato ukrašen raznim motivima i blistavim bojama. Na trbušastom dijelu vrča pojavljuje se motiv psa koji simbolizira ljubav i vjernost, kao i motiv paunovog oka koji simbolizira Božju svevidjelost. Za vrč koji je pronađen u Savudriji se smatra da je mogao biti dar mladencima koji je krasio njihov stol. Tako skupi manufakt potvrđuje ekonomsku moć vlasnika savudrijskih stancija, s obzirom na to da je vrč izveden u tehnici majolike te spada u jako skupocjeno posuđe tog doba.

Fotografija 8. Majolički vrč (fotografirala N. Rašin, 2017. ©).

U ostalim skromnijim domovima vino se ispijalo iz skromnijih bukaleta koje su krasili razni dobronamjerni natpisi.²⁴

Prvi korak u proizvodnji vina je dakle berba grožđa. Nekada se grožđe bralo rukama te su u njoj sudjelovali svi članovi obitelji, a rijetko i susjedi ili prijatelji. Danas se grožđe reže škarama ili prikladnim kosirom te se baca u košare ili visoke drvene dugoljaste posude koje se nazivaju i brente. U tim se košarama grožđe odnosi iz vinograda te se prevozi dalje do podruma.

²⁴ Biljana Bojić, Dean Brhan (2017), izložba: *Umaško vino – od amfore do terana*. Umag: Muzej grada Umaga.

Fotografija 9. Košare za branje grožđa (fotografirala N. Rašin, 2017. ©).

Kada grožđe dođe do podruma slijedi prešanje koje se nekada obavljalo ručnim drvenim prešama na vijak. Masulj (zgnječeno grožđe) se potom slaže u drveni koš preše i pritišće navijanjem vijka na vreteno prilikom čega dolazi do odvajanja tekućeg dijela masulja od krutih sastojaka. Zatim slijedi fermentacija (vrenje mošta). To je proces u kojem se šećeri iz mošta pretvaraju u alkohol i ugljični dioksid. Nakon toga slijedi pretakanje vina kako bi se odvojilo bistro vino od taloga koji se nataložio na dnu vinske posude. Za pretakanje su se koristili bakreni lijevci jer bakar ima svojstvo upijanja nepoželjnih mirisa. Vino se čuva u bačvama, a buteljira se nakon bistrenja. Vino se puni u boce kako bi ga zaštitili od kvarenja i spriječili od prebrzog starenja. Tijekom buteljiranja boce se stavlja u čepilicu i obično se zatvaraju plutenim čepovima. Nakon toga slijedi etiketiranje. Godinama unazad ljudi nisu običavali piti vino, već su u polje ili na more nosili mješavinu octa i vode jer je vino tada bilo namijenjeno samo za prodaju. Najpoznatije istarsko piće koje se pravi od vina je istarska supa koja se pije iz bukalete (keramičkog vrča s jednom ručkom tipičnog trbušastog oblika i trolisnog otvora).²⁵

²⁵ Barbara Crnbori (2017) izložba: *Umaško vino – od amfore do terana*. Umag: Muzej grada Umaga.

Fotografija 10. Muljače za prešanje grožđa (fotografirala N. Rašin, 2017. ©)

Fotografija 11. Bačve i demižonke (fotografirala N. Rašin, 2017. ©).

Fotografija 12. Čepilica za zatvaranje boca (fotografirala N. Rašin, 2017. ©).

Fotografija 13. Istarske bukalete i sastojci za istarsku supu (fotografirala N. Rašin, 2017. ©).

7.9. Aktivnosti za djecu predškolskog uzrasta

Muzejska pedagoginja Barbara Crnobori je u sklopu galerije Muzeja grada Umaga pripremila zanimljive aktivnosti za djecu. Postavljena je velika ploča na kojoj su dvije rupe za glavu, a na ploči je slika čovjeka koji gazi grožđe i malenog anđela koji čučti pored njega i drži grozd u ruci. Pored toga nalazi se još jedna ploča za magnete. Pedagoginja je za djecu pripremila slova na magnetnim pločicama i sorte vina kako bi djeca mogla tijekom posjete ponoviti predčitalačke vještine. Djeca su trebala pravilno posložiti riječi na magnetnu ploču. Također, muzejska je pedagoginja pripremila i mnogo drugih zanimljivih magnetnih igara koje se tiču grožđa i vina.

Fotografija 14. Dječji kutak u muzeju (fotografirala N. Rašin, 2017. ©).

8. Priprava za izvođenje likovne aktivnosti u Muzeju grada Umaga

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli

Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti

Studij : Izvanredni studij Predškolskog odgoja

Akadska godina: 2016./2017.

PRIPRAVA ZA IZVOĐENJE LIKOVNE AKTIVNOSTI U MUZEJU GRADA UMAGA

Nositeljica kolegija: Aleksandra Rotar, doc. art.

Mentorica/odgojiteljica: Anita Lečei i Kristina
Štefanek

Studentica: Nicole Rašin

Dječji vrtić: Dječji vrtić „Duga“ Umag

USTANOVA: Dječji vrtić „Duga“ Umag

ODGOJNO OBRAZOVNA SKUPINA: „Brodići“

BROJ DJECE: 17

BROJ DJECE S POSEBNIM POTREBAMA: 0

DOB DJECE: 5 – 7 godina

PSIHOFIZIČKE KARAKTERISTIKE SKUPINE: U predškolsku odgojno-obrazovnu skupinu „Brodići“ upisano je sedamnaestero djece – petnaest dječaka i dvije djevojčice. Djeca su u dobi od pete do sedme godine života i u grupi je četrnaest školskih obveznika. U skupinu je upisano i dvoje nove djece koja su na adaptaciji.

MOTIV: crtanje eksponata po izboru

TEMA: izložba: „Umaško vino – od amfore do terana“

LIKOVNO PODRUČJE: crtanje

LIKOVNA TEHNIKA: flomasteri

LIKOVNI PROBLEM (likovni jezik): crta, boja, proporcija, jedinstvo

OBLICI RADA: frontalni, individualni

METODE RADA: metoda demonstracije, metoda razgovora, prema promatranju

CILJ: razvijanje kritičkog razmišljanja, razvoj mašte i kreativnosti

MATERIJAL: flomasteri i bijeli papir A4

AKTIVNOSTI KOJE SU PRETHODILE: razgovor o muzeju prije samog polaska

ODGOJNO OBRAZOVNI ZADACI

OBRAZOVNI:

- razvoj sposobnosti doživljavanja likovnog djela
- razvoj osjetljivog zapažanja
- transponiranje likovnog materijala u likovnu strukturu
- upoznavanje s elementima likovnog jezika i s likovnom tehnikom.

ODGOJNI :

- uvažavanje tuđih rješenja i mišljenja.

FUNKCIONALNI :

- razvoj grafomotorike
- kulturno ophođenje i ponašanje.

ORGANIZACIJA PROSTORA I MATERIJALA ZA RAD :

Prostor ćemo organizirati muzejska pedagoginja i ja. Na dva kata muzeja bit će postavljeni mali plastični stolovi i stolice za djecu. Na stolovima će biti papiri i flomasteri koji će se nalaziti na sredini stola kako bi sva djeca imala pristup. Djeca će oko sebe imati eksponate te će moći odabrati koji eksponat žele nacrtati.

TIJEK AKTIVNOSTI :

UVODNI DIO: Uvodni dio aktivnosti započet ću u sobi vrtića, razgovorom o muzeju. Djecu ću zamoliti da sjednu na tepih namijenjen samo djeci te ću započeti razgovor pitanjima: „Znate li što je muzej?“ (mogući odgovor: „Mjesto gdje se čuvaju jako stare stvari.“), „Što tamo možemo vidjeti?“ (mogući odgovor: „Svašta.“ - nabranje), „Imamo li muzej u našem gradu Umagu?“ (mogući odgovor: „Da.“), „Je li netko već bio u muzeju?“ (mogući odgovor: „Da./Ne.“), „Što ste tamo vidjeli?“ (mogući odgovor: različiti odgovori djece, nabranje). Nakon razgovora uputit ćemo se pješice prema gradskom muzeju jer se on ne nalazi daleko od vrtića pa nam nije potreban prijevoz. Tijekom dolaska ispred muzeja će nas dočekati muzejska pedagoginja koja će se predstaviti djeci te će nas uvesti u muzej. Na prvom katu muzeja pedagoginja će započeti s objašnjavanjem sadržaja izložbe. Djeci će objasniti gdje su i kada pronađeni izloženi eksponati: amfore, enofore u kojima se čuvalo i prevozilo vino, ulje, usoljena riba, voda, novčići, posude i vrčevi. Nakon

razgledavanja prvog kata popet ćemo se stepenicama na drugi kat gdje će pedagoginja nastaviti objašnjavati sadržaj izložbe. Tu će djeca moći vidjeti fotografije etiketa od vina koja su se proizvodila i punila u starom umaškom podrumu od 1952. godine. Nakon toga popet ćemo se na treći (zadnji) kat na kojemu se nalaze strojevi, košare, bačve i sva ostala pomagala koja se koriste prilikom proizvodnje produkata vinove loze. Također, tu će djecu dočekati mali kutak s didaktičkim materijalima i igrama koje im je prethodno pripremila muzejska pedagoginja. Tu će se djeca moći poigrati i zabaviti nakon što pedagoginja završi s izlaganjem sadržaja izložbe. Djeca će se moći fotografirati na velikoj oslikanoj ploči tako što će dvoje djece stati iza ploče i gurnuti glave u predviđene otvore. Tako će izgledati kao da jedno dijete gazi grožđe, a drugo je mali anđeo koji čuča pored i drži grozd u ruci. Pored toga se nalazi druga magnetna ploča na kojoj će djeca imati zadatak da spoje prvo slovo i riječ koja počinje s tim slovom. Riječi će biti sve sorte vina koje se proizvode na području Istre. Djeca će stajati u redu te će se izmjenjivati na pločama kako bi svi mogli isprobati oba sadržaja. Nakon zabavnog sadržaja objasniti ću djeci da će uslijediti crtanje. Djeca će sjesti za stolove koji su prethodno pripremljeni. Moći će crtati bilo koji predmet s kata na kojem borave. Objasniti ću im da sam na stolovima pripremila za svakoga po jedan papir i flomastere na sredini stola koje će svi koristiti. Djecu ću podijeliti u dvije grupe. Jedna grupa će raditi na prvom katu gdje su se nalazile amfore, zdjelice i vrčevi, a druga će grupa raditi na zadnjem katu gdje su se nalazili strojevi, bačve, staklene boce te ostala oprema za proizvodnju i čuvanje produkata od vinove loze.

GLAVNI DIO: Dok djeca sjede za stolom obilaziti ću ih i biti im pri ruci ako im bude potrebna pomoć. Na katovima na kojima će se raditi ima mnogo različitih eksponata koji bi djeci mogli biti teški pa ću ih uputiti ka što jednostavnijim, a ujedno i zanimljivim eksponatima.

ZAVRŠNI DIO: Pospremanje pribora za rad, pozdravljanje s muzejskom pedagoginjom, zahvala i povratak u vrtić. U sobi dječjeg vrtića napraviti ćemo analizu radova i razgovarati o nacrtanome.

8.1. Zapažanja nakon aktivnosti

U ponedjeljak, 29. svibnja 2017., u dogovoru s odgojiteljicama iz grupe u kojoj sam odrađivala stručnu praksu, uputili smo se u posjet gradskom muzeju. Kada sam to jutro došla u grupu, djeca su bila jako vesela i jedva su čekala da krenemo. Prije odlaska malo smo razgovarali o muzeju, djecu sam ispitivala znaju li što je muzej, jesu li ikada bili u muzeju te brojna druga pitanja. Djeca su većinom odgovarala potvrdno i da je to mjesto gdje se čuvaju jako stare stvari koje se mogu razbiti. Rekli su da su bili tamo kad su bili jako mali i da su vidjeli neke stare brodove. Nakon razgovora krenuli smo prema muzeju. Išli smo pješice jer je muzej vrlo blizu i nalazi se u centru Umaga, isto kao i vrtić. Kada smo stigli, ispred muzeja nas je dočekala muzejska pedagoginja. Srdačno nas je pozdravila, predstavila se i uvela nas u muzej. Kada smo se popeli na prvi kat pedagoginja je djeci zadala igru „Pokvareni telefon“. Riječ koju je zadala bila je „enofora“, a djeca nisu uspjela točno prenijeti riječ do zadnjeg djeteta tako da je svakako i bio „pokvareni telefon“. Nakon igre, pedagoginja je započela s objašnjavanjem izložbe. Djeca su je pomno pratila i slušala, jako su bili zainteresirani i u muzeju se mogao čuti samo glas pedagoginje.

Fotografija 15. Slušanje pedagoginje (fotografirala N. Rašin, 2017. ©).

Na prvom katu muzeja nalazili su se eksponati iz prošlosti koji su pronađeni na području Umaga i okolice; dakle amfore, enofore u kojima se čuvalo i prevozilo vino, ulje, usoljena riba, voda itd., te novčići, posude i vrčevi. Pedagoginja je djeci objasnila da amfora izgleda poput malog čovjeka kako bi im olakšala da što bolje zapamte dijelove amfore.

Fotografija 16. Promatranje amfora (fotografirala N. Rašin, 2017. ©).

Nakon razgledavanja prvog kata popeli smo se na drugi kat gdje je pedagoginja nastavila objašnjavanje izložbe. Na drugom su se katu nalazili podatci i fotografije etiketa vina koja su se proizvodila i punila u starom umaškom podrumu od 1952. godine. Tu smo se najmanje zadržali jer djeci nije bilo toliko zanimljivo pa smo vrlo brzo otišli na treći (zadnji) kat. Na trećem katu nalazili su se strojevi, bačve, košare i sve što je potrebno u proizvodnji vina te, naravno, dječji kutić koji je pripremila pedagoginja. Djeca su se ponovno zainteresirala kada smo došli na treći kat. Prvo što su uočili je bio upravo dječji kutić zbog kojeg su se odmah počela radovati. Pedagoginja ih je zamolila da joj daju još malo pažnje pa će se nakon toga moći i poigrati u kutiću. Kada su se djeca umirila pedagoginja je nastavila s objašnjavanjem. Djeci, osobito dječacima, se najviše svidjela muljača.

Fotografija 17. Promatranje muljače (fotografirala N. Rašin, 2017. ©).

Kad je pedagoginja završila s objašnjavanjem izložbe, rekla je djeci da se sada mogu fotografirati na ploči gdje dvoje djece može gurnuti glavu na za to predviđeno mjesto. Na drugoj ploči im je zadala zadatak da spoje prva početna slova s riječima koje su označavale sve sorte vina koje postoje na području Istre. Djeca su stajala u redu i izmjenjivala se za obje igre tako da su svi došli na red.

Fotografija 18. Zabavni dio (fotografirala N. Rašin, 2017. ©).

Fotografija 19. Rad (fotografirala N. Rašin, 2017. ©).

Nakon što smo se poigrali uslijedio je rad. Djeci sam objasnila da će sjesti za stolove koje smo im prethodno pripremili i da će crtati što god žele, a da se nalazi na katu na kojem se radi. Na stolovima sam pripremila za svako dijete jedan papir i flomastere na sredini stola koje će svi koristiti. Tog je dana bilo petnaestero djece tako da smo ih podijelili u dvije grupe. Jedna grupa je radila na prvom katu gdje su se nalazile amfore, zdjelice i vrčevi, a druga grupa je radila na zadnjem katu gdje su se nalazili strojevi, bačve, staklene boce te ostala oprema za proizvodnju i čuvanje vina.

Fotografija 20. Crtanje (fotografirala N. Rašin, 2017. ©).

Nakon što su svi završili s radom, pokupila sam sve radove te smo zahvalili muzejskoj pedagoginji na lijepoj suradnji i uputili se prema vrtiću. Pri povratku u vrtić uslijedila je analiza radova. Sa svakim djetetom sam porazgovarala o njegovom radu i upitala ga što je nacrtao. Zatim sam im svima postavila par pitanja koja sam pripremila kako bih vidjela što su i koliko su zapamtili iz muzeja. Pitanja koja sam im postavila bila su: 1. „Je li vam se svidio posjet muzeju?“, 2. „Što smo sve tamo vidjeli?“, 3. „Koje smo nove riječi naučili?“

Odgovori: 1. „Da!“, 2. „Boga, razbijene posude, muljaču, keramičke čaše, naljepnice od vina, čepilicu, boce od vina, amfore, bačve.“, 3. „Amfora, enofora i muljača.“

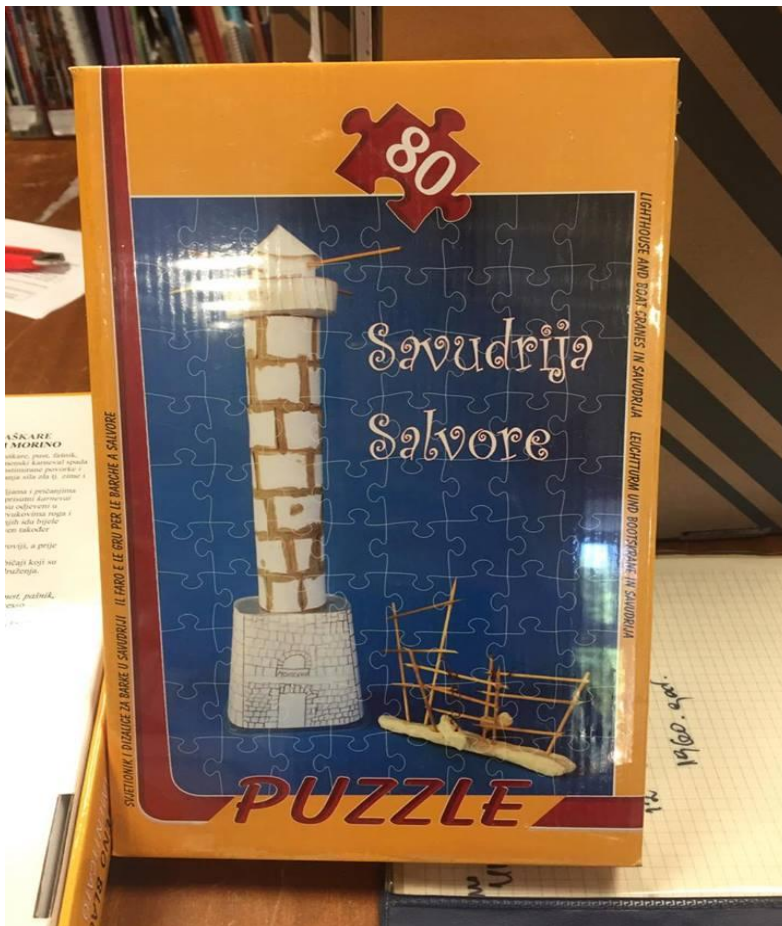
Djeca su odgovarala na pitanja tako što su digla ruku u zrak, a ja sam ih redom prozivala. Većina je zaboravila što su sve vidjeli, stoga nema puno odgovora.

9. Domaći i strani turisti u Muzeju grada Umaga

U Umagu je glavni problem u radu muzeja što muzej nema stalni postav. Dakle, muzej se obnavlja tijekom zime te je otvoren od svibnja do listopada. U tom se periodu održavaju povremene izložbe ili izložbe koje su dužeg trajanja, a lokalnog su karaktera, tj. radi se o pričama o lokalnoj povijesti. Za te se izložbe rade radionice s lokalnom zajednicom, s djecom i odraslima. Svaka ta izložba ima svoj segment koji je stalan, npr. edukativni kutak unutar izložbe koji onda svaki posjetitelj, automatski s tim i turisti, može istražiti te naučiti nešto o samoj temi izložbe u tom kutku. Trenutno je u muzeju izložba o vinu. U muzeju se može vidjeti *foto point* i još četiri edukativne radionice, tj. igre koje mogu i veliki i mali odigrati unutar te izložbe. Napisane su na tri jezika, samostalne su i jednostavno se mogu igrati. Najveći problem zašto Muzej grada Umaga nema konstantnu edukaciju turista je zbog toga što tijekom ljeta, krajem sedmog ili početkom osmog mjeseca, organizira veliki Festival antike *Sepomaia viva* koji se organizira već šesnaest godina za redom. Osoblje muzeja sve provodi, organizira radionice i sve što to uključuje (crtanje, izrada igara i sl.). Festival traje dva dana, uključuje otprilike sto ljudi, a samo tri osobe sve organiziraju. Pripreme traju mjesec i pol te se stoga teže posvetiti nečemu drugome.

Sepomaia Viva je edukativnog karaktera i održava se na trgu grada Umaga dva dana, od popodnevnih do večernjih sati. U svom sklopu festival ima različite radionice i turisti mogu aktivno sudjelovati. Postoje različite teme, npr. radionice kozmetike, rimskih igara, izrada mozaika, freskopisanje te ostale teme koje su vezane za život u rimsko doba. Radionice koje muzejska pedagoginja Barbara Crnobori tijekom ljeta još provodi su radionice u ljetnom kampu „Društvo Naša djeca“. S obzirom na to da se radionice odvijaju na plaži, često sudjeluju i djeca turista koja se tamo nalaze sa svojim roditeljima. Drugi iskušani način je ponuda edukativnih igara vezanih za lokalnu baštinu Istraturistu – hrvatskoj kompaniji koja više od pedeset godina pruža turističke usluge u hotelima, apartmanima i kampovima. Međutim, oni nikada nisu s njima ostvarili neku veću suradnju zbog toga što imaju svoj sektor animacije koji ima ustaljene programe. Nikada nisu stupili u kontakt s muzejom kako bi popričali o mogućoj suradnji ili izradi zanimljivog programa za djecu turista kako bi ponešto naučili o mjestu u kojem borave.²⁶

²⁶ Intervju s pedagoginjom Barbarom Crnobori je obavljen 2. 6. 2017. u njezinom uredu. Intervju je dokumentiran na CD-u.

Fotografija 21. Slagalica koja prikazuje svjetionik iz Savudrije (fotografirala N. Rašin, 2017. ©).

Fotografija 22. Igra „Upoznajmo zaboravljeno blago Umaga“ (fotografirala N. Rašin, 2017. ©).

1. Kreise die richtigen Aussagen ein!

- Die Öllampe hat eine/ einen:
 - Arm Schnauze Kopf
- Die Römer haben die Öllampen hergestellt aus:
 - Keramik Gummi Kunststoff
- In der Öllampe wurde als Brennstoff eingegossen:
 - Milch Olivenöl Coca-cola
- Auf der Öllampe, die im Stadtmuseum Umag erhalten ist, könnt ihr das Motiv der Leda mit dem / der sehen:
 - Schildkröte Papagei Schwan
- Die Öllampe stand auf einem / einer
 - Kühschrank Kettengehänge Kleiderbügel

2. Bestimme wie viele Öllampen es hier gibt:

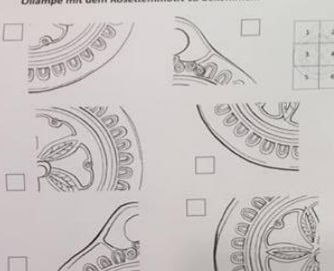

3. (Wortsuche) Suche und kreise folgende Begriffe ein:

AMAZONE	ÖLMÜHLE
DOCHT	MUSEUM
OLIVE	ÖLFABRIK
AMPHORA	ARGUSS
ÖLLAMPE	ARCHÄOLOGE
LEDA MIT SCHWAN	ÖL

E Ä I O L M Ä O L I V E O U A
 D F K E B A G S N W O S P T R
 M Ö L M Ü H L E M E A D Ö G C
 H M P H U D H Ä K R S L D H H
 S U W C D S N D L T I F F K A
 A M A Z O N E C L A D G A L O
 B H A B C O M U M Z F Ö R M L I
 G Ä S D H F N P M U B H O E O
 U R T E T A E V P O V K H R G
 S K I R B A F L O K N W P Z E
 S L M M V Ü L B O L M L M T O
 O L E D A M I T S C H W A N K

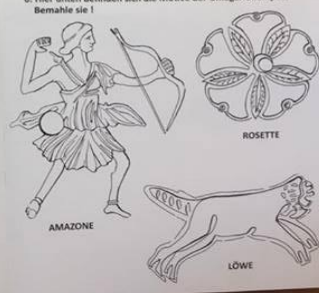
4. Bei jedem Bild schreib eine Nummer von 1 zu 6 auf um eine Öllampe mit dem Rosettenmotiv zu bekommen!

5. Finde und zeichne den richtigen Weg, damit Feuer zur Öllampe kommt!

6. Hier unten befinden sich die Motive der Umager Öllampen. Benenne sie!

AMAZONE ROSETTE LÖWE

Fotografija 23. Radni listić (fotografirala N. Rašin, 2017. ©).

Zaključak

Suradnja kulturnih institucija i predškolskih ustanova je u današnje vrijeme od velike važnosti. Međutim, smatram da bi se suradnja mogla još više unaprijediti i poboljšati u svrhu što uspješnijeg educiranja najmlađih. Odlazak s djecom u muzeje i multimedijalne centre je jako koristan jer time učimo djecu kako njegovati i čuvati kulturnu baštinu i umjetnine. Odlazak u muzej i provođenje vremena u njemu je i bitan čimbenik razvoja zato što je on ujedno i mjesto za igru i učenje. Djeca vole provoditi vrijeme u muzeju, razgledavati eksponate, igrati se, postavljati mnogobrojna pitanja i razgovarati. Sve to kod djece budi razvoj kreativnosti, zaključivanja, razmišljanja, eksperimentiranja i istraživanja, a to su bitne značajke djetetova razvoja. Projekti koji se provode u dječjim vrtićima u cilju posjete muzeja nastaju u nekoliko faza: 1. priprema u vrtiću, 2. organizirani posjet muzeju, 3. refleksija u vrtiću iskazivanjem viđenog kroz likovni uradak. Dakle, prije samog posjeta muzeju djecu moramo pripremiti tako što ćemo im objasniti gdje idemo i što ćemo tamo vidjeti. Bitno je objasniti da se u muzeju sve može pogledati, ali ne i dirati. Na taj način djecu učimo lijepom ponašanju. Nakon posjete muzeju, djeca likovnim izražavanjem pokazuju ono što im je u muzeju bilo najzanimljivije te što im je ostalo u pamćenju. Za vrijeme posjeta muzeju s djecom iz skupine „Brodici“ Dječjeg vrtića „Duga“ Umag, zaključila sam da je djeci taj dan bio od velike važnosti. Ujutro su me dočekali jako radosni te kad sam ušla su svi vikali: „Teta, idemo u muzej!“ Započeli smo razgovor o muzeju. Upitala sam ih jesu li ikada bili u muzeju, na što je nekolicina djece rekla da su bili, a ostatak da nisu. Tu sam zaključila da se predškolsku djecu jako rijetko vodi na izlete u muzeje i galerije. Kada bi se djecu više vodilo u kulturne institucije, ona bi od malih nogu naučila voljeti svoju kulturu, svoje mjesto rođenja i odrastanja te bi shvatili koliko je povijest nekog kraja bitna za čovjeka. Na odgojiteljima je zadatak da djecu potiču i komuniciraju s njima o kulturnim institucijama te da na taj način djeci korak po korak približe životne važnosti. Istraživanjem ove teme dolazim do zaključka kako bi djeca više vremena trebala provoditi u kulturnim institucijama, kako domaća djeca, tako i djeca turista koja bi na taj način nešto naučila o gradu u koji dolaze na odmor sa svojim roditeljima. Već sam napomenula da je to jedan od ključnih faktora u djetetovom razvoju mašte, kreativnosti, samostalnosti i socijalizacije. Djeca vole nove i zanimljive stvari, stoga im to treba nastojati što više osigurati.

Sažetak

Muzejska i galerijska pedagogija je jako važna u predškolskom odgoju, kao i u samom odgoju djece, jer na taj način djecu upoznajemo s muzejskim svijetom, vrijednostima, prostorom i prošlošću. Muzejski pedagozi su nam u tome također jako važni jer pomažu da djeca shvate izložbu, a ne da je samo vide. Pomoću ovog rad vidjet ćemo kako su djeca doživjela odlazak u Muzej grada Umaga, koji su oblici suradnje kulturnih institucija i predškolskih ustanova i kakvi su bili počeci muzejske pedagogije u Puli. Također, predstavljeno je kako se i kada provode aktivnosti u muzeju i izvan njega s djecom predškolskog uzrasta koja dolaze u Umag kao turisti sa svojim roditeljima. Prikazana je i povijest samog muzeja, njegova građa i postav, tj. galerija koja je bila izložena prilikom posjeta.

Ključne riječi: muzejska i galerijska pedagogija, predškolski odgoj, oblici suradnje, turisti.

Summary

Museum pedagogy is very important in preschool education as in education of children itself, because of the ways we can present Museum education to children. We are presenting to children Museum values, art and the history of the origin and development of Museums. It is also important for children to understand and experience the exhibition of art so they can learn to distinguish art from craft. Through this text we will see how children experienced our visit to Museum of Umag, which are the forms of cooperation between preschool and cultural institutions and what were the beginnings of Museum pedagogy in Pula. I will also mention what kind of activities and programs there are in Museums for curious kids and inquisitive parents. I will talk about history of the Museum of Umag and the art exhibition which was presented during our visit.

Key words: Museum pedagogy, preschool education, forms of cooperation, tourists

Literatura:

Knjige:

1. Radovanlija Mileusnić, S. (ur.) (2013) *Muzejske publikacije za djecu i mlade*, Zagreb: Muzejski dokumentacijski centar.
2. Vavra I. (1980) „Oblici i suradnje kulturnih institucija i predškolskih ustanova (13.-17.st.)“, *Odgojna i obrazovna djelatnost muzeja: Educational activity of museum*, Zagreb: Sveučilišna naklada LIBER, str. 1-129.

Katalozi:

1. Bojić B., Milošević B. (2010): *Patina vremena - la patina del tempo ; 10 godina Muzeja grada Umaga - pregled arheoloških istraživanja na području grada Umaga*. Umag: Muzej grada Umaga.
2. Izložba u Galeriji Doma hrvatskih branitelja Pula 2016. godine. Autor izložbe Priča o kravati je Nikola Albaneže. Tom prigodom je realiziran deplijan.
3. Kos-Paliska, V. (1999): *Iskrice iz muzeja 2. Kamen*. Pula:Arheološki muzej Istre,pedagoški fakultet,Vrtići i jaslice. Povodom međunarodnog dana muzeja 1999. godine tiskan je i izdan deplijan u kojem je dokumentiran projekt autorice V.K.-Paliska „Iskrice iz muzeja 2“ s temom Kamen.
4. Ravnić M. (2015): *Tragovi istraživača*. Rovinj: Zavičajni muzej grada Rovinja.
5. Širec Džodan, T. (2017): *Letimično*. Pula: HDLUI.

Izložbeni panoi:

1. Bojić B., Brhan D., Crnobori B., Mijanović A. (2017) izložba: *Umaško vino – Od amfore do terana*. Umag: Muzej grada Umaga.

Intervju:

1. Intervju s pedagoginjom Barbarom Crnobori sam obavila (2. 6. 2017., u uredu gdje pedagoginja radi), intervju je dokumentiran na CD-u.

Internetski izvori:

- 1.Tv istra (2017).

<http://www.tvistra.hr/video-izlozba-o-tradiciji-uzgoja-vinove-loze-i-proizvodnji-vina-umasko-vino-od-amfore-do-terana> (preuzeto 23. kolovoza 2017., 16:45)

2. Istrapedia. Peršurić, Đ. *Vinogradarstvo*. <http://www.istrapedia.hr/hrv/1277/vinogradarstvo/istra-a-z> (preuzeto:14. studenog 2017., 13:44)
3. Wikipedia. *Bolesti vinove loze* https://hr.wikipedia.org/wiki/Vinova_loza (preuzeto 14. studenog 2017., 14:00)
4. Pinova. *Ekološki uvjeti za uzgoj vinove loze*. http://pinova.hr/hr_HR/baza-znanja/vinogradarstvo/agrotehnika-vinograda/ekoloski-uvjeti-za-uzgoj-vinove-loze (preuzeto 16. studenog 2017., 18:34)
5. Degrassi. *Vinogradi* <http://www.degrassi.hr/o-vinogradu> (preuzeto 16. studenog 2017., 18:36)
6. Kreni zdravo. Filipović M. *Grožđe je dobro za vaše srce* <https://www.krenizdravo.rtl.hr/prehrana/zasto-je-grozde-dobro-za-vas> (preuzeto 14. studenog. 2017., 14:02)

Popis reprodukcija fotografija:

1. Primjer 1. Radni listić (fotografirala N. Rašin, 2017. ©).
2. Fotografija 2. Muzej grada Umaga (fotografirala N. Rašin, 2017. ©).
3. Fotografija 3. Enofora i korintska zdjelica (fotografirala N. Rašin, 2017. ©).
4. Fotografija 4. Amfore (fotografirala N. Rašin, 2017. ©).
5. Fotografija 5. Vrčevi i posude (fotografirala N. Rašin, 2017. ©).
6. Fotografija 6. Prilozi pokopu (fotografirala N. Rašin, 2017. ©).
7. Fotografija 7. Etikete (fotografirala N. Rašin, 2017. ©).
8. Fotografija 8. Majolički vrč (fotografirala N. Rašin, 2017. ©).
9. Fotografija 9. Košare za branje grožđa (fotografirala N. Rašin, 2017. ©).
10. Fotografija 10. Muljače za prešanje grožđa (fotografirala N. Rašin, 2017. ©).
11. Fotografija 11. Bačve i demižonke (fotografirala N. Rašin, 2017. ©).
12. Fotografija 12. Čepilica za zatvaranje boca (fotografirala N. Rašin, 2017. ©).
13. Fotografija 13. Istarske bukalete i sastojci za istarsku supu (fotografirala N. Rašin, 2017. ©).
14. Fotografija 14. Dječji kutak u muzeju (fotografirala N. Rašin, 2017. ©).
15. Fotografija 15. Slušanje pedagoginje (fotografirala N. Rašin, 2017. ©).
16. Fotografija 16. Promatranje amfora (fotografirala N. Rašin, 2017. ©).
17. Fotografija 17. Promatranje muljače (fotografirala N. Rašin, 2017. ©).
18. Fotografija 18. Zabavni dio (fotografirala N. Rašin, 2017. ©).
19. Fotografija 19. Rad (fotografirala N. Rašin, 2017. ©).
20. Fotografija 20. Crtanje (fotografirala N. Rašin, 2017. ©).
21. Fotografija 21. Slagalica koja prikazuje svjetionik iz Savudrije (fotografirala N. Rašin, 2017. ©).
22. Fotografija 22. Igra „Upoznajmo zaboravljeno blago Umaga“ (fotografirala N. Rašin, 2017. ©).
23. Fotografija 23. Radni listić (fotografirala N. Rašin, 2017. ©).

IZJAVA

Ja, Anita Lečei dozvoljavam studentici Nicole Rašin da moje ime i prezime objavi u svom završnom radu "Muzejska i galerijska pedagogija u radu s djecom predškolskog uzrasta". Suglasna sam da rad bude objavljen na Internet stranicama Sveučilišta Jurja Dobrile u Puli.

U Umagu, datum: _____ 2018. godine.

Ime i prezime: _____

Potpis:

IZJAVA

Ja, Barbara Crnabori dozvoljavam studentici Nicole Rašin da moje ime i prezime objavi u svom završnom radu "Muzejska i galerijska pedagogija u radu s djecom predškolskog uzrasta". Suglasna sam da rad bude objavljen na Internet stranicama Sveučilišta Jurja Dobrile u Puli.

U Umagu, datum: _____ 2018. godine.

Ime i prezime: _____

Potpis:

IZJAVA

Ja, Barbara Mikluš dozvoljavam studentici Nicole Rašin da moje ime i prezime objavi u svom završnom radu "Muzejska i galerijska pedagogija u radu s djecom predškolskog uzrasta". Suglasna sam da rad bude objavljen na Internet stranicama Sveučilišta Jurja Dobrile u Puli.

U Umagu, datum: _____ 2018. godine.

Ime i prezime: _____

Potpis:

IZJAVA

Ja, Marija Adamović ravnateljica Dječjeg vrtića „Duga“ Umag dozvoljavam studentici Nicole Rašin da objavi ime i prezime dvije djelatnice Dječjeg vrtića „Duga“ Umag u svom završnom radu "Muzejska i galerijska pedagogija u radu s djecom predškolskog uzrasta". Suglasna sam da rad bude objavljen na Internet stranicama Sveučilišta Jurja Dobrile u Puli.

U Umagu, datum: _____ 2018. godine.

Ime i prezime: _____

Potpis: